

Секція 9 СУСПІЛЬНІ НАУКИ

Сущенко А. М., курсант 2-го курсу Прикарпатського факультету (м. Івано-Франківськ) Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Прикарпатського факультету (м. Івано-Франківськ) Національної академії внутрішніх справ, кандидат соціологічних наук **Пташник-Середюк О. І.**

ЕЛЕМЕНТИ АНТИКУЛЬТУРИ У СФЕРІ ВІЛЬНОГО ЧАСУ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Особливу увагу в проблемі «людина – час» привертає проблема вільного часу людини, її сприйняття, організація, ставлення до нього. Вільний час і дозвілля є однією зі сфер життєдіяльності людини, в якій найбільш яскраво проявляються наслідки змін в українському суспільстві, які стали причиною виникнення низки гострих проблем, зокрема різкого падіння рівня загальної культури, руйнування традиційних норм і цінностей, поширення елементів спрощеної масової культури. Особливу увагу привертає проблема вивчення сприймання часу, вибору змісту вільного часу у зв'язку з особистісними особливостями та навичками організації часу дозвілля студентської молоді. Адже саме на етапі ранньої дорослості закладаються основні характеристики психологічного зв'язку особистості й часу її життя.

Проблемам проведення вільного часу та молодіжного дозвілля на сучасному етапі присвячено низку досліджень зарубіжних та вітчизняних вчених, зокрема Н. Бабенко, В. Дімова, І. Євтєєва, О. Карпукіна, О. Кучера, В. Лісовського, О. Мартиненко, В. Суртаєва, В. Орлова, В. Скороходова, Л. Скокової, Л. Коган, В. Пічі, І. Петрової, О. Семашка, Н. Цимбалюк, Г. Щерби, Р. Яремкевич та інших. Майже всі дослідники відзначають, що проблема полягає в необхідності

використання виховного потенціалу всіх сфер життєдіяльності особистості, підвищення ефективності її реалізації, вивчення молодіжного дозвілля, яке практично є мало розробленим.

Віддаючи належне науковій і практичній значущості праць, присвячених різним аспектам окресленої наукової проблеми, важливо здійснити подальший її теоретичний та емпіричний аналіз. Це і зумовило вибір нами теми наукового дослідження, яке полягає у вивченні елементів антикультури у сфері вільного часу сучасної студентської молоді.

Студентство – своєрідна соціальна категорія молоді, організаційно об'єднана інститутом вищої освіти. Студенти вирізняються найбільш високим освітнім рівнем, соціальною активністю, гармонійним поєднанням інтелектуальної й соціальної зрілості. Час навчання у ВНЗ збігається з періодом зрілості та характеризується становленням особистісних якостей. Помітно закріплюються такі якості, як цілеспрямованість, рішучість, наполегливість, самостійність, ініціатива, уміння володіти собою. Спостерігається посилення соціально-моральних мотивів поведінки, посилюється інтерес до моральних проблем – способу і змісту життя, обов'язку, відповідальності, любові та вірності. Важливою умовою оптимального розв'язання завдань, що стоять перед студентом у роки навчання, є розуміння важливості раціональної організації часу й наявності досвіду його використання.

Особливо проблематичним для багатьох студентів є використання вільного часу. Вільний час приваблює студентів нерегламентованістю, самостійним вибором різних занять, можливістю поєднувати в ньому різні види діяльності: розважальні, творчі. Однак потужний педагогічний потенціал вільного часу для значної кількості студентів залишається неусвідомленим, нереалізованим. Вільний час сприймається як час розваг. Упровадження ринкових умов викликало до життя таке явище, як робота студентів у позанавчальний час із метою заробітку.

Діяльність у вільний час цінна своїм процесом і тому сприймається як вільна діяльність. До дій такого виду залежно від особливостей та потреб особистості, відносять читання, творчу

працю, зустрічі з друзями, сон, приготування їжі, а також безглузде вештання по вулиці, уживання алкоголю, наркотиків. Молодь сприймає, а отже й вибирає, різну діяльність для відпочинку, залежно від виду потреб рекреаційних установок, які визначають форму проведення вільного часу. Усі ці заняття вказують на досягнутий рівень культури індивідуального дозвілля.

Культура дозвілля – це, передусім, внутрішня культура людини, яка передбачає наявність у неї певних особистісних якостей, які дають змогу змістовно та з користю проводити вільний час. Розумові здібності, характер, організованість, потреба, інтерес, уміння, смаки, життєва мета, бажання – усе це складає особистісний, індивідуально-суб'єктивний аспект культури дозвілля. Існує пряма залежність між духовним багатством людини та змістом його дозвілля. Але є також зворотний зв'язок. Культурним може бути тільки змістовно наповнене, ефективне за своїм впливом на особистість дозвілля. Культуру дозвілля характеризують також ті заняття, яким віддається перевага у вільний час. Ідеться про ті види дозвіллевої діяльності, які сприяють формуванню й розвитку особистості. Особливо цінні ті заняття, у яких молода людина особисто бере участь. Поряд із поняттям «культура вільного часу» існує і поняття «антикультури вільного часу», яке охоплює не лише світ свідомості, світогляду людини, а й її діяльність, відносини, поведінку. У широкому сенсі антикультура – це бездуховність людини, її онтологічне небуття на рівні особистості, втрата, або ненабуття людської сутності. У найбільш грубій формі антикультура протистоїть духовній культурі інших людей, суспільству на рівні жорстокості, агресії, недоброзичливості, зоологічного індивідуалізму. Формами антикультурної поведінки є зловживання алкоголем, вживання наркотичних та психотропних речовин, проституція. В дозвіллевих практиках студентської молоді досить часто відбувається змішування культури та антикультури проведення вільного часу, межу між якими досить важко провести.

Культура вільного часу студентів є важливим компонент їх загальної культури, це спосіб опанування творчим потенціалом вільного часу, це міра реалізації соціокультурного

потенціалу особистості, міра набутих умінь та навичок саморегулювання вільного часу, міра підготовленості студента до участі та організації соціально-значущих видів діяльності. Формування культури вільного часу є складовою частиною процесу формування загальної культури майбутніх спеціалістів і одночасно обумовлюється нею.

Відповідно до вибору занять, їх спрямованості на розвиток особистості, регулярності та оптимальності їх співвідношень, нами визначені основні типи використання вільного часу (раціонально-діяльний, раціонально-споживацький, пасивно-споглядальний і нераціональний) та їх поширеність в студентському середовищі. Основними видами дозвіллевих практик студентської молоді є спілкування з друзями, відвідування розважальних закладів, відвідування мережі Інтернет, самоосвіта, читання художньої літератури. В ході дослідницької роботи виявлено значну кількість студентів, яким притаманні пасивно-споглядальний та нераціональний типи використання вільного часу, що свідчить про недостатній рівень реалізації його педагогічного потенціалу з причин як об'єктивного так і суб'єктивного характеру. Аналіз змісту основних суперечностей доводить, що їх можна вирішити шляхом більш ефективного використання можливостей соціально-культурного середовища і, зокрема, збільшення уваги до формування культури вільного часу студентів.

Також визначено, що у структурі вільного часу студентської молоді належить місце таким елементам антикультури як вживанню алкоголю, психотропних та наркотичних речовин. На нашу думку, вагомий вплив на поширення антикультурних явищ у проведенні вільного часу студентською молоддю справляють засоби масової інформації, особливо мережа Інтернет. Оскільки, як показує дослідження, досить значну частину вільного часу молоді люди проводять в мережі Інтернет і найбільше інформації вони отримують саме завдяки даному носію інформації.